

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **I.**, bývajúceho v B., proti odporkyňi **M.**, bývajúcej v B., zastúpenej M., advokátkou so sídlom v B., **o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov**, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 20 C 51/2008, na dovolanie odporkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. februára 2009 sp. zn. 15 Co 36/2009, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. februára 2009 sp. zn. 15 Co 36/2009 a uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica z 11. novembra 2008 č.k. 20 C 51/2008-69 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Banská Bystrica na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Banská Bystrica uznesením z 11. novembra 2008 č.k. 20 C 51/2008-69 zastavil konanie; rozhodol tiež o náhrade trov konania a o vrátení súdneho poplatku. Na odôvodnenie výroku o zastavení konania uviedol, že navrhovateľ procesným úkonom zo 4. novembra 2008 vzal návrh na začatie konania späť „v plnom rozsahu pred začatím pojednávania vo veci samej“. Výrok o trovách konania odôvodnil súd poukazom na § 146 ods. 1 písm. c/ O.s.p. a výrok o vrátení súdneho poplatku poukazom na § 11 ods. 3 a 4 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov.

Na odvolanie odporkyne Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením z 12. februára 2009 sp. zn. 15 Co 36/2009 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil a navrhovateľovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Vychádzal z toho, že manželstvo účastníkov konania bolo rozvedené rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 10 C 75/2003, ktorý nadobudol právoplatnosť 27. mája 2005. Navrhovateľ podal návrh začatie konania

o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov 31. marca 2008. Súd prvého stupňa prvý termín pojednávania určil na 24. jún 2008 (č.l. 37 spisu); toto pojednávanie odročil na neurčito, lebo účastníci ospravedlnili svoju neprítomnosť. Ďalší termín pojednávania bol určený na 22. júl 2008 (č.l. 49-50 spisu). Zo zápisnice spísanej v tento deň vyplýva, že pojednávanie sa začalo o 9.00 hod., prítomní na ňom boli odporkyňa a obaja právni zástupcovia účastníkov konania; súd prvého stupňa na ňom rozhodol, že bude pojednávať v neprítomnosti navrhovateľa, ktorého ospravedlnil jeho právny zástupca s tým, že má neodkladné pracovné povinnosti v Bratislave. Na to obe procesné strany zhodne uviedli, že sú schopné sa dohodnúť a navrhujú súdu, aby im poskytol lehotu na dohodu o uzavretie zmluvy, lebo im už uplynula trojročná lehota v zmysle § 149 ods. 4 Občianskeho zákonníka. Okresný súd potom pojednávanie odročil. Zo zápisnice o pojednávaní spísanej 25. septembra 2008 (č.l. 65 spisu) vyplýva, že „predstúpili právni zástupcovia účastníkov konania a uviedli, že žiadajú súd o poskytnutie lehoty, lebo chcú dohodnúť a uzavrieť súdny zmluvu“. Okresný súd pojednávanie odročil na 11. novembra 2008, deň pred vytýčeným termínom pojednávania ale navrhovateľ doručil súdu prvého stupňa procesný úkon, ktorým vzal návrh na začatie konania späť s tým, že lehota v zmysle § 149 ods. 4 Občianskeho zákonníka uplynula 18. júla 2008. Odvolací súd v odôvodnení uviedol, že „prvým úkonom, ktorým začína konanie vo veci, je formálne zahájenie pojednávania predsedom senátu; až po ňom nasleduje prvý úkon navrhovateľa“, a to ústny prejav, ktorým je vyjadrený obsah návrhu na začatie konania alebo jeho prečítanie. Z obsahu žiadnej zo spísaných zápisníc nevyplýva, že by „bol súd začal konať vo veci samej; nenasledoval ústny prejav navrhovateľa, ktorým by bol predniesol obsah svojho návrhu, prípadne že by bol súd tento návrh prečítal“. Podľa názoru odvolacieho súdu okresný súd správne rozhodol, keď konanie po späťvzatí návrhu na jeho začatie bez ďalšieho zastavil (§ 96 ods. 3 O.s.p.). Nesúhlas odporkyne so späťvzatím návrhu na začatie konania nebol v danom prípade účinný, lebo k späťvzatiu došlo skôr, než sa začalo pojednávanie. O náhrade trov konania rozhodol odvolací súd s poukazom na § 224 ods. 1 O.s.p., § 151 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.

Uznesenie odvolacieho súdu napadla odporkyňa dovolaním, v ktorom uviedla, že jej postupom súdu bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Za podstatu tejto procesnej vady označila zastavenie konania podľa § 96 O.s.p., pre ktoré neboli procesné predpoklady. Súd totiž minimálne 22. júla 2007 uskutočnil pojednávanie. Navyše, navrhovateľ vzal späť návrh na začatie konania po uplynutí trojročnej lehoty na uzavretie dohody o vyporiadani bezpodielového spoluvlastníctva manželov v zmysle § 149 ods. 4

Občianskeho zákonníka, pričom jej uplynutím nastáva zo zákona nevyvrátiteľná právna domnienka o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa uvedeného ustanovenia. V danej situácii mali sudy na túto skutočnosť vziať zreteľ; jej nezohľadnením bola zmarená možnosť odporkyne domáhať sa ochrany jej práv a oprávnených záujmov v súdnom konaní, v ktorom by sa vzali na zreteľ hľadiská významné podľa § 150 Občianskeho zákonníka. Z týchto dôvodov žiadala zrušiť tak napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ako aj ním potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Navrhovateľ sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania zastúpená advokátkou (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. V prejednávanvej veci smeruje dovolanie proti uzneseniu. Pokiaľ bolo napadnuté rozhodnutie vydané v tejto procesnej forme, je dovolanie proti nemu v zmysle § 239 ods. 1 O.s.p. prípustné, ak a/ odvolací súd zmenil uznesenie súdu prvého stupňa, b/ odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností (§ 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p.) na zaujatie stanoviska; dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa odmietlo odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa o zamietnutí návrhu na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p. V zmysle § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

V danom prípade smeruje dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa o zastavení konania. Keďže napadnutým je

uznesenie, ktoré nie je uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., nemožno prípustnosť proti nemu smerujúceho dovolania vyvodiť z týchto ustanovení.

S prihliadnutím na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. a tiež so zreteľom na námietku dovolateľky sa dovolací súd zaoberal aj tým, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (aj uzneseniu), pokiaľ a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Odporkyňa netvrdila, že by konanie bolo postihnuté vadou konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p.; existencia takej vady v dovolacom konaní ani nevyšla najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

Dovolateľka tvrdí, že v konaní jej bola postupom súdov odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Pod odňatím možností pred súdom konať v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. K odňatiu týchto práv dochádza v dôsledku nesprávneho – zákonu sa priečiaceho postupu súdu, ktorým je účastník vylúčený z ich realizácie. Judikatúra dovolacieho súdu za prípad odňatia možnosti pred súdom označuje aj postup súdu, ktorý sa z určitého dôvodu odmietne zaoberať meritom veci (odmietne podanie alebo konanie zastaví alebo odvolací súd odmietne odvolanie) hoci procesné predpoklady pre taký postup nie sú dané (viď napríklad R 4/2003, rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikované v časopise *Zo súdnej praxe* pod č. 14/1996, ako aj rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veciach sp. zn. 1 Cdo 41/2000, 2 Cdo 119/2004, 3 Cdo 108/2004, 3 Cdo 231/2008, 4 Cdo 20/2001).

Pri skúmaní prípustnosti dovolania navrhovateľky vzal dovolací súd na zreteľ, že podľa § 96 ods. 1 O.s.p. navrhovateľ môže vziať za konania späť návrh na jeho začatie, a to sčasti alebo celkom. Ak je návrh vzatý späť celkom, súd konanie zastaví. Ak je návrh vzatý späť sčasti, súd konanie v tejto časti zastaví. V zmysle § 96 ods. 2 O.s.p. súd konanie nezastaví, ak odporca so späťvzatím návrhu z vážnych dôvodov nesúhlasí; v takom prípade súd po právoplatnosti uznesenia pokračuje v konaní. Podľa § 96 ods. 3 O.s.p. nesúhlas odporcu so späťvzatím návrhu nie je účinný, ak dôjde k späťvzatiu návrhu skôr, než sa začalo pojednávanie, alebo ak ide o späťvzatie návrhu na rozvod, neplatnosť manželstva alebo určenie, či tu manželstvo je alebo nie je.

Späťvzatie návrhu na začatie konania je procesný úkon účastníka konania adresovaný súdu, obsahom ktorého je jednoznačný, pochybnosti nevyvolávajúci prejav navrhovateľa, že už nežiada, aby o jeho návrhu bolo rozhodnuté meritórnym súdnym rozhodnutím.

Keďže späťvzatie návrhu na začatie konania môže byť v rozpore s oprávnenými záujmami odporcu, má odporca zásadne právo vyjadriť nesúhlas s týmto procesným úkonom navrhovateľa – ak navrhovateľ vezme návrh na začatie konania späť, je súd pred rozhodnutím o tomto úkone povinný vyzvať odporcu, aby sa vyjadril, či so späťvzatím návrhu súhlasí alebo nesúhlasí, a pokiaľ s návrhom nesúhlasí, aby uviedol dôvody svojho nesúhlasu so späťvzatím návrhu. Až po oboznámení sa s týmito dôvodmi môže súd posúdiť, či ide o dôvody vážne alebo iné; vážny dôvod nesúhlasu so späťvzatím návrhu má odporca napríklad v konaní, ktoré mohlo začať aj na jeho návrh (konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov je takým konaním).

Odporca – výnimočne – nemá procesné oprávnenie vyjadriť nesúhlas so späťvzatím návrhu vtedy, ak k späťvzatiu návrhu na začatie konania navrhovateľom došlo a/ skôr, než sa začalo pojednávanie, alebo b/ v konaní o rozvod manželstva alebo o neplatnosť manželstva alebo určenie, či tu manželstvo je alebo nie je. V týchto prípadoch súd nemusí stanovisko odporcu k späťvzatiu návrhu vôbec zisťovať (pozn.: so zreteľom na podstatu preskúmvanej veci sa ďalší výklad dovolacieho súdu netýka späťvzatia návrhu na začatie konania o rozvod manželstva alebo o neplatnosť manželstva alebo určenie, či tu manželstvo je alebo nie je).

Z vyššie uvedeného vyplýva, že z hľadiska vzniku procesnej povinnosti súdu vyzvať odporcu na vyjadrenie, či so späťvzatím návrhu súhlasí alebo nesúhlasí (a procesnej možnosti

odporcu zabrániť účinkom späťvzatia návrhu), je dôležitou otázkou, kedy v danej veci začalo pojednávanie.

Občiansky súdny poriadok výslovne neurčuje, kedy začína pojednávanie. Moment, kedy začína pojednávanie, je preto potrebné vyvodiť zo samotného účelu pojednávania a tých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktoré upravujú priebeh pojednávania.

Zmyslom (účelom) pojednávania je prejednanie veci súdom za účasti osôb, ktoré sa v tom – ktorom prípade majú zúčastniť jej prejednávania. Súd nariadi pojednávanie po ukončení jeho prípravy (viď § 114 O.s.p.). Na nariadené pojednávanie predvolá súd účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná (viď § 115 ods. 1 O.s.p.). Na nariadenom pojednávaní – ešte pred samotným prejednaním veci – musí súd posúdiť, či sú splnené predpoklady pre to, aby vec mohol na pojednávaní skutočne prejednať. Pojednávanie vedie predseda senátu alebo samosudca (viď § 117 ods. 1 O.s.p.), ktorý v prípade, že dospeje k záveru, že sú splnené podmienky pre to, aby vec sama mohla byť prejednaná, začne vhodným spôsobom pojednávanie.

V občianskom súdnom konaní začína pojednávanie spravidla osobitným úkonom predsedu senátu (samosudcu), ktorým dáva osobám prítomným na pojednávaní najavo (deklaruje), že po završení procesu prípravy pojednávania a po zistení splnenia predpokladov pre uskutočnenie pojednávania sa súdne konanie dostalo k samej podstate – vlastnému prejednaniu veci. Ide spravidla o formálne urobený úkon predsedu senátu (samosudcu), ktorým „začína“ („otvára“) pojednávanie, nie sú ale vylúčené ani neformálne spôsoby urobenia tohto úkonu, pri ktorých je dostatočne zrejmé to, čo dáva súd najavo formálnym začatím pojednávania. O prípad neformálneho začatia pojednávania ide napríklad vtedy, keď predseda senátu (samosudca) bez ďalšieho vyzve navrhovateľa, aby predniesol svoj návrh. Na adresu odvolacieho súdu treba v tejto súvislosti poznamenať, že až „po začatí pojednávania“ účastníci prednesú alebo doplnia svoje návrhy (§ 118 ods. 1 O.s.p.).

Z obsahu zápisníc spísaných súdom prvého stupňa v danej veci nemožno zistiť, či súd formálne „začal“ pojednávanie. Zo zápisnice spísanej 22. júla 2007 za osobnej prítomnosti odporkyne a právnych zástupcov oboch účastníkov konania (viď č.l. 49 a 50 spisu) ale vyplýva, že súd tu prijal a vyhlásil uznesenie, že v tento deň za osobnej prítomnosti odporkyne a právnych zástupcov oboch procesných strán a v neprítomnosti ospravedlneného

navrhovateľa bude pojednávať, t.j. prejednávať vec. Tým súd prvého stupňa, okrem konštatovania, že sú splnené podmienky prejednania veci aj bez osobnej účasti navrhovateľa (§ 101 ods. 2 O.s.p.), zároveň vyjadril to isté, čo sa dáva najavo pri formálnom začatí pojednávania – že občianske súdne konanie pokročilo tak, že súd začína pojednávanie s cieľom prejednať vec.

Na základe vyššie uvedeného možno v danej veci – s dopadom na ustanovenie § 96 ods. 3 O.s.p. a právo odporcu vyjadriť nesúhlas so späťvzatím návrhu na začatie konania – uzavrieť, že i keď pojednávanie začína formálnym alebo neformálnym úkonom predsedu senátu (samosudcu), ktorým „začína“ pojednávanie, rovnaké účinky ako formálne „začatie“ pojednávania má aj prijatie a verejné vyhlásenie uznesenia súdu, že bude pojednávať v neprítomnosti ospravedlneného účastníka.

Zo spisu vyplýva, že 22. júla 2007 sa začalo pojednávanie (§ 96 ods. 3 O.s.p.). Vzhľadom na to už nemohlo ísť pri navrhovateľovom späťvzatí návrhu (14. novembra 2008) o prípad, v ktorom súd (výnimočne) nemá procesnú povinnosť vyzvať odporkyňu na vyjadrenie, či so späťvzatím návrhu na začatie konania nesúhlasí (a z akého dôvodu). Procesným postupom súdu prvého stupňa, ktorý konanie zastavil bez toho, aby rešpektoval procesné oprávnenie odporkyne vyjadriť svoj nesúhlas so späťvzatím návrhu na začatie konania doručeným súdu až po začatí pojednávania, bola odporkyni odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) Znak procesného postupu vykazujúceho tú istú procesnú vadu má tiež postup odvolacieho súdu, ktorý napriek tomu potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa o zastavení konania.

Procesná vada konania v zmysle § 237 O.s.p. zakladá vždy prípustnosť dovolania; zároveň je aj dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť. Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na to zrušil tak potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu, ako aj ním potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 234b O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 7. októbra 2009

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková